

PAVEL RAŠKA,
ROMAN KROUFEK,
MIROSLAV HAŠEK

UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ SE PŘEDSTAVUJE

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP) je veřejnou vysokou školou zřízenou v roce 1991 v rámci procesu demokratizace a decentralizace českého vysokého školství. Navazuje na tradici pedagogického vzdělávání v regionu sahající do poloviny 20. století. Již v té době zde byla ve vzdělávání učitelů zohledňována specifická problematika kraje – životní prostředí narušené těžbou, osud kulturního dědictví v pohraničí nebo společenské výzvy spojené s rozvojem těžby a průmyslu. UJEP je dodnes jedinou veřejnou vysokou školou univerzitního typu se sídlem v Ústeckém kraji a svou misí spojuje se zodpovědností za jeho budoucnost. Naplnění takového úkolu přitom předpokládá propojení vzdělávacích aktivit se špičkovým výzkumem a tvůrčí činností tak, aby byly ukotveny v mezinárodním prostředí a umožnily inovativní formulaci veřejných politik a cílů rozvoje.

V současnosti univerzita vzdělává osm tisíc studentů a studentek na osmi fakultách, které pokrývají většinu oborů tvůrčí činnosti. Téma obnovy přitom zůstalo jedním z průsečíků univerzitních aktivit. Velikost, vnitřní prostředí univerzity a její umístění v dynamicky se měnícím starém průmyslovém regionu přitom nahrává mezioborovým přístupům, bez nichž si lze obnovu krajiny a dobře fungující společnost jen stěží představit.

V oblasti přírodních věd a technologií je rozvíjen výzkum nových a vůči životnímu prostředí šetrných materiálů pro průmyslové aplikace, přírodovědecká fakulta je také zapojena do Centra excelence v regenerativní medicíně (hlavním příjemcem je Ústav experimentální medicíny AV ČR, v. v. i.). Studenti

a studentky v těchto tématech nacházejí příležitost v doktorských studiích *Computer Modelling in Science and Technology* či *Applied Nanotechnologies*. Dlouhodobý environmentální výzkum posttěžební krajiny je realizován na fakultě životního prostředí, která nově uskutečňuje doktorský studijní program *Landscape reclamation and ecosystem services*.

Nutnost reflektovat společenský rozměr obnovy krajiny a její adaptace na klimatickou a environmentální změnu akcentuje mezioborový tým z fakulty sociálně ekonomické a fakulty přírodovědecké. Ten aktuálně navázal na své dřívější aktivity projektem Horizon Europe (Innovation Actions) se zaměřením na spolupráci s vlastníky půdy při realizaci krajinných adaptačních opatření vůči projevům klimatické změny. V rámci mezinárodních programů je zkoumána též problematika hybných sil a dopadů změn ve využívání krajiny a dále otázky cirkulární ekonomiky spojené s udržitelnou produkcí, spotřebou a odpadovým hospodářstvím. V těchto a dalších tématech mohou studenti a studentky rozvíjet svou tvůrčí činnost např. v doktorských programech *Geographies of Transformations* či *Regulation and Behavioural Studies*. Populační rozměr obnovy regionu akcentuje fakulta zdravotnických studií ve výzkumu zdraví obyvatel.

Obnova fungování přírodních složek krajiny po těžbě představuje cíl, který navazuje na dlouholeté terénní a laboratorní výzkumy, dlouho však stály stranou možnosti obnovy tzv. kulturní vrstvy krajiny. Mnohé hmotné i nehmotné kulturní památky v minulosti vlivem těžby zanikly nebo byly transferovány do depozitářů, ale i ostatní památky

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

často vyžadují rekonstrukci a hledání nového využití. *Centrum dokumentace a digitalizace kulturního dědictví* na filozofické fakultě se věnuje průzkumům těchto památek za pomoci moderních geoinformačních a terénních metod. Využití průmyslového dědictví a rozvoj konkurenceschopné regionální ekonomiky potřebuje diskusi o budoucnosti dřívějších prostor, ale i kompetenci a zkušenosti. Ty všechny spoluutvářejí identitu starých průmyslových regionů a nelze je z jejich fungování smazat, zároveň potřebují nový dech, mají-li být úspěšné v měnícím se světě. Takové diskuse probíhají na společné platformě několika fakult a dvě z nich, fakulta sociálně ekonomická a fakulta umění a designu, nově připravily též studijní program *Kulturní a kreativní odvětoí*.

Zásadním výústěním všech výše uvedených aktivit a zkušeností univerzity je příprava dvou univerzitních projektů pro Operační program Spravedlivá transformace, z nichž jeden – Region univerzitě – univerzita regionu – se soustředí na výzkum a validaci nových postupů pro podporu znalostní společnosti a obnovu území po těžbě a navazujícím průmyslu. Díky druhému projektu – Green Energy Technologies – by mělo na fakultě strojního inženýrství vzniknout výzkumně-vzdělávací centrum zaměřené na využívání obnovitelných zdrojů energie.

60 LET PEDAGOGICKÉ FAKULTY

Pedagogická fakulta je největší a nejstarší součástí Univerzity J. E. Purkyně. Prvních padesát uchazečů uvítala v roce 1954 jako Vyšší škola pedagogická, samostatnou pedagogickou fakultou se stala o deset let později. V letošním roce tak slaví kulatých 60 let od svého vzniku. A to už je výročí, které si zaslouží krátkou vzpomínku. Ať už na nelehké období normalizace, kdy muselo fakultu opustit na čtyřicet akademiků, či na chvíle světlejší, kterých naštěstí bylo v životě fakulty více. V roce 1989 byla díky studentům jedním z center protestů proti režimu, o dva roky později dala vzniknout první univerzitě na severu Čech. Transformace fakulty byla zakončena před devatenácti lety, kdy se oddělily dva ústavy, ze kterých záhy vznikly filozofická a přírodovědecká fakulta. Dnes pedagogická fakulta vzdělává v bakalářských, magisterských a čtyřech doktorských programech bezmála 3000 studentů.

Po celou dobu existence fakulty je jejím klíčovým posláním připravovat kvalitní učitele, kteří svou další pedagogickou práci odvádějí především v Ústeckém kraji. Tedy v regionu, který má za sebou bohatou průmyslovou historii a aktuálně se potýká s řadou výzev, jež jsou provázeny snahou o jeho transformaci a obnovu. A právě vize budoucnosti kraje je jedním z jednotlích prvků přípravy budoucích pedagogů, v níž je učitelské řemeslo rozšiřováno o sociální, environmentální a umělecká témata vzešlá z výzkumné a tvůrčí činnosti pracovníků fakulty.

Sociální nerovnosti jsou nejen klíčovým problémem regionu, ale také edukačním tématem, kterému je na fakultě věnována výrazná pozornost. Pracovníci katedry speciální a sociální pedagogiky stáli u zrodu inkluzivního vzdělávání v Česku a v úzké spolupráci s Ústeckým krajem a příslušnými ministerstvy jej aktualizují dodnes. Mají tak na kontě jak potřebné metodické publikace a postupy, tak přímé zaškolení stovek pedagogů pro práci v sociálně výrazně heterogenním prostředí. Ruku v ruce s problémy sociálními jdou také problémy zdravotní. Výzkumníci z katedry tělesné výchovy a sportu se dlouhodobě věnují zdravotně orientované zdatnosti populace Ústeckého kraje a výsledky svých zjištění propisují do přípravy budoucích učitelů tělesné výchovy.

Environmentální a udržitelná edukace je jedním ze základních kamenů v Česku zcela unikátního doktorského studia *Didaktika primárního přírodovědného vzdělávání* garantovaného katedrou preprimárního a primárního vzdělávání. Její členové spolu s partnery z dalších univerzit ve dvou projektech poskytnutých Technologickou agenturou České republiky zkoumali a do aplikační roviny promítali témata udržitelného spotřebitelského chování žáků a možnosti uchopení venkovní výuky. Ve třetím projektu pak prováděli zcela ojedinělý reprezentativní výzkum environmentální gramotnosti českých školáků. I ten potvrdil výsadní a neveselé postavení Ústecka. Společně s žáky z Karlovarského kraje vnímají ústečtí žáci místo, kde žijí, negativněji než jejich vrstevníci ve zbytku země. Také jejich proenvironmentální postoje jsou na nižší úrovni. Výzkum tak mimo jiné poukázal na potřebu hlubší implementace udržitelného vzdělávání do škol.

Na situaci regionu nereaguje pouze pedagogický výzkum, ale také tvůrčí činnost uměleckých kateder, které přinášejí inovativní přístup k propojení umělecké tvorby s konkrétním sociálním prostředím. Například katedra výtvarné kultury a katedra hudební výchovy nabízí studijní programy zaměřené na oblast pomáhajících profesí. Primárním záměrem těchto programů je integrovat členy společnosti s různými

hendikepy prostřednictvím tvůrčích aktivit, které překonávají rozdíly mezi intaktními a neintaktními jedinci. Výtvarná a hudební tvorba jsou považovány za specifické prostředky vyjádření sebe sama a zároveň za formu komunikace s okolním světem. Tvůrčí činnost založená na výtvarné, hudební a pohybově-dramatické spolupráci přispívá ke zlepšení komunikace a pochopení, čímž postupně dochází k eliminaci společenských stereotypů a tabu. Studenti a studentky získávají unikátní zkušenosti prostřednictvím přípravy a realizace výtvarných a hudebních aktivit, což nejen obohacuje jejich pedagogický život, ale přináší i cenné dovednosti pro osobní rozvoj. Díky těmto aktivitám mají možnost setkávat se s inspirativními osobnostmi, jež je připravují na komplexní výzvy pedagogického a uměleckého světa.

Šedesátileté výročí pedagogické fakulty není pouze důvodem ke vzpomínkám a rekapitulaci, ale především závazkem, že její aktivní role při formování budoucnosti Ústeckého kraje bude pokračovat a stane se tak inspirací i pro další regiony s podobně pohnutým osudem. Má-li se region obnovovat, musí se nutně začít u jeho obyvatel. A právě učitelé jsou a musí být nositeli této pozitivní obnovy.

Celouniverzitní fotografie: archiv UJEP;
fotografie PF: archiv PF

